

BLIK OP BRANCHES

LIEFDE VOOR HET VAK VAN VADER OP ZOON

LUMMELBESLAG, KORVIJNNAGEL, KIKKER OF ROERKONING

TEKST JAN KLOEZE

BEELD DANTO FOTOGRAFIE

Misschien is het geheim van de smid wel dat iedere smid denkt dat hij de laatste der Mohikanen is, totdat in het Nederlands Gilde van Kunst-, Sier- en Restauratiesmeden (NGK) een wereld met tientallen collega's voor hem open gaat. Dat zegt Rhett Eekels uit Oss die al zijn hele leven eerst in de schuur van zijn vader, daarna bij zichzelf in de garage en sinds 2014 in zijn eigen, professionele smederij meestal in zijn eentje aan vuur en aambeeld staat.

Vuurwerkerij Eekels, zo heeft hij zijn bedrijf genoemd. Eekels is een Brabantse verbastering van eikels. Zijn smidsteken is een gestileerde eikel met een punt naast het steeltje en drie streepjes die de opeenvolgende generaties van smeden symboliseren. Want zo is het gegaan, Rhett leerde het vak van zijn vader, terwijl diens overgrootvader eveneens smid was. 'Niet dat mijn vader me het smeden heeft uitgelegd hoor', lacht hij. 'Ik heb het af moeten kijken door van jongs af aan bij hem in de schuur mee te helpen.'

Zalmschouw

Zijn vader was in dienst bij een stadssmederij. De smidse in de schuur was vooral

hobby, wel een enigszins uit de hand gelopen hobby, want toen hij zich ging toeleggen op scheepsbeslag voor een specifiek type schip, bleek daar ineens veel vraag naar te zijn. Het betreft een zogenoemde zalmschouw, een stoer stalen zeilscheepje met een hoge kop en een lage kont, ontworpen voor de visserij op de Nederlandse rivieren. Ook die liefde is van vader op zoon overgegaan. Rhett heeft zich ontwikkeld tot professioneel restaurateur van klassiek scheepsbeslag voor de zalmschouw en inmiddels ook voor andere, oudhollandse scheepstypes. Lummelbeslag, korvijngel, kikker of roerkoning, hij draait zijn hand er niet voor om en maakt ze meestal van puddelijzer, een wat zachtere soort ijzer dat minder

roestgevoelig is dan staal. 'Als iemand een roestvrijstalen mastvoet op een oud tjottertje wil laten maken, dan doe ik het niet', zegt hij. Het scheepsbeslag moet niet alleen passen bij de tijd dat het schip is gemaakt, Rhett maakt het bovendien zoveel mogelijk precies op de manier zoals dat vroeger werd gedaan, zoals het een restaurateur betaamt.

Vuurlastechniek

'Ken je de uitdrukking wellend heet?' vraagt hij. Het blijkt een Brabants gezegde, afkomstig uit de smederij. Wellen is een techniek om een vuurlas te maken, om dus twee stukken ijzer aan elkaar te verbinden door het materiaal te verhitten tot 1400 graden Celsius en ze dan met behulp van borax-zand aan elkaar vast te zetten. Deze vuurlastechniek werd gebruikt voordat het nu veel bekendere lassen werd uitgevonden.

Hij past deze techniek vaak toe als hij klassiek scheepsbeslag maakt. En hij kan daarbij zelfs nog een stap verder gaan als het om een restauratie voor een zalmschouw gaat, omdat hij echt bijna alles weet van de zalmschouwen die tussen 1892 en 1928 op een werf in Hardinxveld-Giesendam zijn gebouwd. 'Ik probeer dan te achterhalen welke smid vroeger aan het werk is geweest door op zoek te gaan naar het smidsteken in het oude materiaal. Uit onderzoek bleek dat er in die periode drie verschillende smeden voor deze werf werkten en ze hebben allemaal hun eigen stijl die ik dan probeer toe te passen in de restauratie', vertelt Rhett lachend, alsof hij zelf ook wel weet dat dit ver gaat, maar toch is hij er trots op. Net als op het boekwerk dat hij voor de Vereniging van

Zalmschouwen met drie andere liefhebbers heeft geschreven en in eigen beheer uitgegeven. Daar staat alles in wat iemand ooit zou willen weten over de zalmschouw die bij de betreffende werf in Hardinxveld-Giessendam is gebouwd. Er zijn 450 exemplaren van dat boek verkocht.

Reparatie restaureren

Zelf heeft Rhett uiteraard óók zo'n scheepje. Of eigenlijk twee. Eentje die prachtig is hersteld in oude glorie en volop in de vaart is. En een tweede die in de hal staat waarin zijn smederij is gevestigd, maar nog enig achterstallig on-

derhoud behoeft, om het zacht te zeggen. De doorgeroeste gaten in de bodem zouden het vaartuig direct laten zinken. 'Zodra ik tijd heb, pak ik het schip aan', zegt hij. Begonnen is hij al wel met de restauratie van een oude reparatie in het vrijboord: 'Moet je dan de reparatie verbijderen en de stalen huid vervangen of moet je de reparatie zelf restaureren?' vraagt hij retorisch, want hij heeft uiteraard het laatste gedaan.

Meer dan scheepsbeslag

Voor de volledigheid moet uiteraard worden vermeld dat Rhett Eekels veel meer dan alleen

scheepsbeslag maakt. Ook voor bijvoorbeeld hang- en sluitwerk kan men bij hem terecht, net als voor gereedschappen en/of sieraanbouw aan huizen of hekken. Hij werkt dan niet alleen met het hierboven genoemde puddelijzer, maar wanneer nodig met alle soorten metaal, ook roestvaststaal of bijvoorbeeld koper.

Foto boven: 'Deze stoere, stalen zalmschouw behoeft nog enig onderhoud.'

Foto rechtsboven: Rhett Eekels werkt met de kleine, machinale voorslaghamer.

Miko Wijnands

HET GILDE Het Nederlands Gilde van Kunst-, Sier- en Restauratiesmeden (NGK) is de brancheorganisatie voor professionele, ambachtelijke smederijen in Nederland en kent momenteel zo'n 55 leden. Branchemanager namens Metaalunie is Miko Wijnands. Mede dankzij zijn inspanningen kent Nederland sinds kort weer twee meestersmeden, die op termijn nieuwe meesters kunnen inspireren. Ook Rhett Eekels is door dit vuurtje aangestoken. Hij deed recent de basisgildeproef, die hij met al zijn ervaring vrij gemakkelijk haalde. Begin 2021 gaat hij op voor de gevorderdenproef, wat hij met bescheiden vertrouwen tegemoetziet. De meesterproef vereist een tijdsinvestering van 100 uur. 'En ik kom nu al tijd tekort in de vuurwerkerij', zegt hij. Dus dat gaat er voorlopig nog niet van komen.

Behoud van vakmanschap en kwaliteit binnen het ambacht is de belangrijkste doelstelling van NGK. Aanwas van jonge leerling-smeden is essentieel in die doelstelling. Mede daarom gaan gildeleden met een mobiele smederij onder meer langs bij (basis)scholen om jongeren met het ambacht in aanraking te laten komen. Ook wordt de nieuwe, mobiele smederij in samenwerking met Stichting IJzerhart bij mbo's ingezet, met name bij het keuzedeel 'smeden' van de mbo-opleiding metaalbewerking.

www.smeden.nl